

Prądnik. Prace Muz. Szafera	35	177–192	2025
-----------------------------	----	---------	------

JÓZEF PARTYKA

Ojcowski Park Narodowy
Ojców 9, 32-045 Sułoszowa
e-mail: jozef_partyka@poczta.onet.pl

**PROFESOR MARIA ŁUCZYŃSKA-BRUZDA (1933–2025)
– ZASŁUŻONY ARCHITEKT KRAJOBRAZU DOLINY PRĄDNIKA**

Dnia 13 stycznia 2025 roku zmarła w Krakowie Prof. dr hab. inż. arch. Maria Łuczyńska-Bruzda, absolwentka architektury, uczennica prof. Zygmunta Nováka. Urodzona 2 lutego 1933 roku w Ostrogu nad Horyniem, córka Dionizego i Janiny, przeżyła powstanie warszawskie, w którym straciła matkę. Uczęszczała do szkół Urszulanek i Liceum Sztuk Plastycznych w Krakowie. Studia na Wydziale Architektury Politechniki Krakowskiej odbyła w latach 1951–1957, w 1961 r. uzyskała stopień doktora, w 1981 r. doktora habilitowanego a tytuł profesora w 1997 r. Mężem Pani Profesor był prof. Jan Bruzda, ur. w 1930 roku, architekt i wykładowca akademicki. Obydwoje zmarli tego samego dnia i zostali pochowani na Cmentarzu Salwatorskim w Krakowie.

Prof. Maria Łuczyńska-Bruzda była specjalistką w dziedzinie urbanistyki, architektury krajobrazu i planowania przestrzennego obszarów chronionych, głównie parków narodowych i krajobrazowych. Pełniąc w latach 1956–1981 społeczną funkcję architekta Ojcowskiego Parku Narodowego wypracowała wzór ochrony zasobów kulturowych na obszarach chronionych. Jest autorką pierwszego w Polsce planu zagospodarowania przestrzennego (obecnie plany ochrony) dla Ojcowskiego Parku Narodowego (1963) oraz koncepcji systemu parków krajobrazowych Polski południowej (1963–1964) – prac wykonanych pod kierunkiem jej mistrza, prof. Zygmunta Nováka (1897–1972) przy współpracy z prof. Januszem Bogdanowskim (1929–2003). Uczestniczyła w licznych

radach, komisjach i komitetach ochrony przyrody i krajobrazu, była członkiem Rady Naukowej Ojcowskiego Parku Narodowego oraz członkiem rady redakcyjnej naukowego pisma „Prądnik” tego Parku.

W ciągu około 50-letniej pracy w Instytucie Architektury Krajobrazu Politechniki Krakowskiej wykonywała liczne zespołowe prace naukowo-badawcze, ekspertyzy, raporty i programy oraz przygotowując publikacje, w tym podręczniki akademickie¹. Swoje życie naukowe, zawodowe, społeczne i dydaktyczne poświęciła ochronie wartości naturalnych i kulturowych, uważając je za podstawowe zadania architektów. Była cenionym nauczycielem akademickim, znanym dydaktykiem, mistrzynią dla kilku pokoleń architektów krajobrazu – studentów i współpracowników, rozwijając wśród nich umiejętność badania, czytania i rozumienia krajobrazu jako harmonijnego połączenia natury i kultury.

Wieloletnia i bezinteresowna współpraca z Ojcowskim Parkiem Narodowym była dla Pani Profesor istotną, chociaż niełatwą częścią jej życia, naukowej i praktycznej aktywności na rzecz ochrony krajobrazu Doliny Prądnika, tak jej bliskiej ze względu na wysokie walory przyrodnicze i kulturowe tego fragmentu Wyżyny Krakowsko-Częstochowskiej. Teren ten wzbudzał zainteresowanie Marii Łuczyńskiej-Bruzdy zapewne pod wpływem swego mistrza, wspomnianego profesora Zygmunta Nováka, mieszkającego w rodzinnym dworku w pobliskiej Tarnawie.

Wkrótce po utworzeniu Ojcowskiego Parku Narodowego, dnia 16 lipca 1956 roku, w willi „Zosia” na Złotej Górze odbyło się pierwsze posiedzenie Rady Parku pod przewodnictwem mgr inż. Kazimierza Bukowskiego (1920–2011), pierwszego przewodniczącego Rady (ryc. 1). Jednym z głównych problemów stojących przed nowopowstałym parkiem narodowym było porządkowanie spraw budowlanych i podjęcie prawnego nadzoru nad nowymi inwestycjami w granicach Parku. W tym celu utworzono przy Radzie Parku Komisję Planowania Przestrzennego oraz powołano społecznie działającego architekta Parku². Obowiązki te, zapewne z inicjatywy prof. Zygmunta Nováka, powierzono uczennicy Profesora, młodej absolwentce Politechniki Krakowskiej, asystentce na Wydziale Architektury tej uczelni, mgr inż. arch. Marii Łuczyńskiej-Bruździe. Powołanie takiej Komisji wiązało się z zapisem w rozporządzeniu Rady Ministrów o utworzeniu Ojcowskiego Parku Narodowego w 1956 roku³, które wprowadziło zakaz wznoszenia bez uzgodnienia z Radą Parku wszelkich budowli wchodzących w zakres budownictwa indywidualnego jak i budownictwa dla celów społecznych⁴. Zapis ten, istniejący w tej formie do 1997 roku (do wydania nowego rozporządzenia Rady Ministrów⁵), był źródłem wielu nieporozumień między administracją Parku a społecznością lokalną na tle ograniczeń budowlanych i wysuwanych obaw przed rozbiórką zwłaszcza nielegalnie wznoszonych obiektów.

Pani Profesor przez 25 lat rzetelnie wykonywała swą pracę społeczną zmagając się z różnymi oporami, nawet zarzutami ze strony lokalnych społeczności i stałymi niemal konfliktami na tle wprowadzanych ograniczeń budowlanych, mimo że Ojcowski Park Narodowy nie miał żadnych uprawnień do likwidowania jakichkolwiek obcych obiektów, nawet nielegalnie wzniesionych. Jedynym budynkiem rozebrany w 1979 roku na mocy

¹ M.in.: J. Bogdanowski, M. Łuczyńska-Bruzda, Z. Novák, *Architektura krajobrazu*, wyd. PWN, Warszawa – Kraków 1973 [kilka wydań]; M. Łuczyńska-Bruzda, *Elementy naturalne środowiska*, wyd. Politechnika Krakowska, Kraków 1997 [kilka wydań].

² A. Zachariasz, *Ojcowski Park Narodowy*, Czasopismo Techniczne, 2008, z 1-A, s. 7.

³ Dziennik Ustaw, 1956 nr 4.

⁴ Rozporządzenie Rady Ministrów w sprawie utworzenia OPN (Dziennik Ustaw 1956 nr 4, § 11, ust. 1, pkt. 11).

⁵ Dziennik Ustaw RP nr 99 z dnia 21 sierpnia 1997 r. poz. 607.

Ryc. 1. Rada Ojcowskiego Parku Narodowego na pierwszym posiedzeniu w dniu 16 lipca 1956 r. przed willą „Zosia” w Ojcowie. Stoją od lewej: Stefan Ząbczyński, Franciszek Moskwa, Stanisław Smólski (ówczesny Wojewódzki Konserwator Przyrody w Krakowie), Jan Mistela, Jan Mosur, Kazimierz Bukowski (przewodniczący Rady), Maria Burzyńska, Władysław Szafer, Marian Gotkiewicz, Józef Rojkowski (dyrektor Parku), Zygmunt Novák, Maria Łuczyńska-Bruzda. Fot. W. Medwecki

Fig. 1. The Council of Ojców National Park at its first meeting on July 16, 1956, in front of the villa “Zosia” in Ojców. Standing from left: Stefan Ząbczyński, Franciszek Moskwa, Stanisław Smólski (then Provincial Nature Conservator in Kraków), Jan Mistela, Jan Mosur, Kazimierz Bukowski (Chairman of the Council), Maria Burzyńska, Władysław Szafer, Marian Gotkiewicz, Józef Rojkowski (Director of the Park), Zygmunt Novák, Maria Łuczyńska-Bruzda. Photo by W. Medwecki

decyzji Wydziału Budownictwa, Urbanistyki i Architektury Prezydium Powiatowej Rady Narodowej w Olkuszu z 1971 r. była willa „Pod Różą”, własność miejscowego Oddziału PTTK.

Nieraz dochodziło do sporów na różnych spotkaniach z lokalną społecznością i samorządami, a największy konflikt, z udziałem kilkudziesięciu mieszkańców Ojcowia, władz powiatowych z Olkusza (Ojców należał wówczas do powiatu olkuskiego), wywołało zebranie wiejskie w sali obecnej wystawy przyrodniczej „Hotelu Pod Łokietkiem” pod koniec stycznia 1971 roku, które miało wyjątkowo burzliwy, wręcz wiecowy przebieg. Pani doktor Maria Łuczyńska-Bruzda na prośbę ówczesnych władz powiatowych w spokojnym tonie przedstawiła założenia obowiązującego planu zagospodarowania przestrzennego Ojcowskiego Parku Narodowego, jego zapisy regulujące m.in. udostępnianie obszaru Parku dla turystyki, remontowania i budowy nowych obiektów oraz rolę Rady Parku w kształtowaniu krajobrazu Parku. Jednakże jej prezentacja nie wyciszyła tonu dyskusji i wypowiedzianych pod adresem dyrekcji Parku różnych zarzutów, w tym nie mających związku ze zwykłymi warunkami życia mieszkańców. Bardzo napiętą atmosferę starał

Ryc. 2. Rada Ojcowskiego Parku Narodowego na 50. posiedzeniu w dniu 2 kwietnia 1982 r. Dziedziniec zamku w Pieskowej Skale. Stoją od lewej: mgr inż. Jerzy Wertz, NN, prof. Przemysław T. Szafer, dr inż. arch. Maria Łuczyńska-Bruzda, doc. dr hab. Janusz Dziewański, mgr inż. Ludwik Mozdyniewicz, inż. Andrzej Szczoczarz (dyrektor OPN w latach 1982–1985), Stanisław Wiktorowicz, prof. Jerzy Małecki, dr inż. Eugeniusz Janczarski, prof. Mieczysław Klimaszewski, prof. Kamil Rogaliński, mgr Janusz Wiltowski (przewodniczący Rady), Lucjan Bosak. Fot. J. Partyka

Fig. 2. The Council of Ojców National Park at its 50th meeting on April 2, 1982, in the courtyard of Pieskowa Skala Castle. Standing from left: M.Sc. Eng. Jerzy Wertz, NN, Prof. Przemysław T. Szafer, Dr. Eng. Arch. Maria Łuczyńska-Bruzda, Assoc. Prof. Dr. Hab. Janusz Dziewański, M.Sc. Eng. Ludwik Mozdyniewicz, Eng. Andrzej Szczoczarz (director of ONP in years 1982–1985), Stanisław Wiktorowicz, Prof. Jerzy Małecki, Dr. Eng. Eugeniusz Janczarski, Prof. Mieczysław Klimaszewski, Prof. Kamil Rogaliński, M.Sc. Janusz Wiltowski (Chairman of the Council), Lucjan Bosak. Photo by J. Partyka

się wówczas rozładować przybyły na to spotkanie doc. Tadeusz Szczęsny (1910–1999), ówczesny dyrektor Zarządu Ochrony Przyrody w Ministerstwie Leśnictwa i Przemysłu Drzewnego, któremu wtedy podlegały parki narodowe. Podobne spotkania i różne zarzuty kierowane do dyrekcji Parku trwały nadal zwłaszcza przy konstruowaniu opinii Parku na temat planowanych inwestycji czy remontów. Pani Doktor zносиła je z benedyktyńską cierpliwością wysłuchując często wiele nieprzyjaznych słów na temat pełnionej przez nią społecznej funkcji w dyrekcji Parku.

Przez 25 lat społecznie wykonywała obowiązki architekta Parku, a w latach 1982–1995 również jako członek jego Rady Naukowej (ryc. 2) z pełnym oddaniem angażowała się w ochronę krajobrazu i piękna Doliny Prądnika, pracując w Komisji Planowania Przestrzennego Rady, którą najpierw kierował prof. Zygmunt Novák, a później prof. Janusz Bogdanowski. Swoim bezinteresownym zaangażowaniem i pracą naukową wniosła ogromny wkład w ochronę Ojcowskiego Parku Narodowego, starając się chronić

go przed bezplanową i chaotyczną zabudową. Równoległe z pełnieniem wspomnianej funkcji architekta podejmowała prace badawcze oraz prowadziła zajęcia dydaktyczne w swej macierzystej uczelni.

W kilka lat po utworzeniu Ojcowskiego Parku Narodowego przystąpiono do opracowania pierwszego w polskich parkach narodowych planu zagospodarowania przestrzennego. Plan był wykonywany w Zakładzie Planowania Przestrzeni Zielonych Politechniki Krakowskiej, a jego autorami byli Janusz Bogdanowski i Maria Łuczyńska-Bruzda pod kierunkiem Zygmunta Nováka. Maria Łuczyńska-Bruzda była najbardziej zaangażowana w opracowanie planu wkładając doń wiele własnych koncepcji do zagospodarowania i ochrony Doliny Prądnika w granicach Ojcowskiego Parku Narodowego. W 1959 roku przedłożono do akceptacji Wojewódzkiej Komisji Urbanistyki i Architektury wstępny projekt tego planu, a w latach 1959–1961 został opracowany z jej zasadniczym udziałem „Plan zagospodarowania przestrzennego Okręgu Ojców” w skali 1:25 000, obejmujący obszar o powierzchni 300 km² wokół OPN oraz „Ogólny Plan zagospodarowania przestrzennego Ojcowskiego Parku Narodowego” w skali 1:10 000, w jego ówczesnych granicach na powierzchni 1440 ha, zatwierdzony uchwałą Prezydium Wojewódzkiej Rady Narodowej w Krakowie w 1963 roku⁶, a następnie zaktualizowany w 1965⁷ i 1970 roku⁸. Był to pierwszy w Polsce plan ogólny dla parku narodowego. Obejmował najistotniejsze problemy ochrony OPN, wyznaczał przestrzenne i programowe cele Parku, wskazywał kierunki ochrony obszaru OPN, sposoby ich osiągnięcia, wnosił pewne propozycje korekty granic Parku i wyznaczał jego otulinę. Obowiązywał do 1980 roku. W latach następnych podejmowano próby jego aktualizowania, a nawet opracowania nowej wersji. Prof. Maria Łuczyńska-Bruzda przygotowała nową koncepcję planu z programem szczegółowych studiów dla jego potrzeb, jednakże ze względu na brak potrzebnych funduszy nie podjęto tego opracowania⁹.

Wkrótce po objęciu społecznej funkcji architekta Parku swoje zainteresowania naukowe zwróciła na polskie parki narodowe, dokonując analizy przestrzennej 10 istniejących wówczas w naszym kraju obiektów tej formy ochrony przyrody i porównując je z parkami narodowymi w Europie i na świecie. Omówiła stopień zagospodarowania obszaru parków przed ich utworzeniem oraz formy użytkowania terenu po założeniu parku, który wprawdzie chroni określony obszar przed intensywnym zagospodarowaniem, lecz niektóre funkcje rozwija i wprowadza dodatkowo, jak np. wykorzystanie dla celów turystycznych i edukacyjnych (Łuczyńska-Bruzda, 1969).

Wiele innych prac M. Łuczyńskiej-Bruzdy (1959, 1961, 1962, 1963, 1965, 1968) dotyczy przede wszystkim planowania przestrzennego na terenie OPN, służąc tym samym idei tworzenia wspomnianego wyżej planu zagospodarowania przestrzennego Ojcowskiego Parku Narodowego.

⁶ Uchwała nr 18/II/63 z dnia 21 stycznia 1963 r. w sprawie zatwierdzenia planu ogólnego zagospodarowania przestrzennego Ojcowskiego Parku Narodowego i planu obowiązujących ustaleń Okręgu Ojców. „Dziennik Urzędowy Wojewódzkiej Rady Narodowej w Krakowie”, nr 1, z dnia 31 stycznia 1963 r., poz. 7.

⁷ Uchwała nr 57/V/65 Prezydium Wojewódzkiej Rady Narodowej w Krakowie z dnia 1 marca 1965 r. w sprawie zmian w planach ogólnych Ojcowskiego Parku Narodowego i obowiązujących ustaleń Okręgu Ojców. „Dziennik Urzędowy Wojewódzkiej Rady Narodowej w Krakowie”, nr 5, z dnia 31 marca 1965, poz. 31.

⁸ Uchwała nr 42/529/70 Prezydium Wojewódzkiej Rady Narodowej w Krakowie z dnia 21 grudnia 1970 r., aktualizująca plan zagospodarowania przestrzennego OPN. „Dziennik Urzędowy Wojewódzkiej Rady Narodowej w Krakowie”, nr 4, z dnia 23 marca 1971, poz. 9.

⁹ W latach późniejszych zamiast planu zagospodarowania przestrzennego opracowywano tzw. zadania ochronne dla Parku, przygotowując jednocześnie plan ochrony zatwierdzony dopiero w 2021 roku.

Sprawując opiekę merytoryczną nad Kołem Naukowym „Krajobrazy” studentów Wydziału Architektury Politechniki Krakowskiej, zainicjowała ocenę stanu budownictwa w Ojcowskim Parku Narodowym, realizowaną przez to Koło w latach 1971–1975. Na podstawie przygotowanych „Kart rejestru budynków” zinwentaryzowano wówczas ponad 400 obiektów na terenie OPN, z jednoczesnym wykazaniem poważnego zagrożenia tradycyjnego budownictwa ludowego, zwłaszcza w Ojcowie, słabego ich stanu technicznego, popadanie w ruinę. Podejmowane przed 50. laty budowy nowych obiektów, mimo dobrych projektów, zmierzały jednak w kierunku sprymitywizowania ich formy i zatury walu krajobrazowego.

Inwentaryzacja ta w 1977 roku, na prośbę Rady Naukowej OPN, posłużyła Pani Profesor do opracowania raportu o stanie budownictwa w Ojcowskim Parku Narodowym¹⁰. To obszerne opracowanie, liczące ponad 60 stron maszynopisu, zawiera wykaz obiektów budowlanych w granicach OPN, zestawiony według ówczesnego podziału administracyjnego (na gminy i wsie), z określeniem stanu własności i funkcji pełnionej przez poszczególne obiekty. Szczegółowa inwentaryzacja budownictwa na terenie OPN stała się podstawą jej syntetycznego opracowania poświęconego analizie kulturowych wartości form budownictwa na terenie Parku i płynących zagrożeń dla architektury Doliny Prądnika (Łuczyńska-Bruzda, 1978). W opracowaniu tym autorka zawarła porównania współczesnego budownictwa na terenie OPN z formami historycznymi. To wnikliwe studium wykazało, że konieczne jest wypracowanie polityki budowlanej w granicach Parku oraz w jego strefie ochronnej. Znalazło to już odbicie w późniejszych i wieloletnich działaniach jej ucznia, etatowego architekta Ojcowskiego Parku Narodowego.

Z jej inicjatywy, w 1977 roku została przygotowana korekta granic Ojcowskiego Parku Narodowego, nawiązująca do koncepcji jego powiększenia wg planu zagospodarowania przestrzennego OPN z 1963 r. (aktualizacja w latach 1965 i 1970), przewidującej włączenie do OPN kompleksu leśnego w rejonie Poręby Sąpsowskiej, Słonecznej Góry oraz drobne korekty granic, prostując je w miejscach o najbardziej zawiłym przebiegu. Projekt poszerzenia OPN został opracowany w Zakładzie Architektury Krajobrazu Politechniki Krakowskiej przez zespół autorów w składzie: Ludmiła Flagorowska, Maria Łuczyńska-Bruzda, Józef Partyka i Magdalena Swaryczewska. Synteza tego opracowania ukazała się drukiem w 1979 roku¹¹. W stosownym rozporządzeniu Rady Ministrów z dnia 8 sierpnia 1997 r. w sprawie Ojcowskiego Parku Narodowego¹², nastąpiła korekta granic OPN – określono jego powierzchnię na 2145,62 ha z jednoczesnym wyznaczeniem strefy ochronnej zwanej otuliną, o powierzchni 6777 ha, wraz z opisem jej granic. Korekta granic Parku dokonana w 1997 r., przeprowadzona w porozumieniu z samorządami okolicznych gmin, jest częściową realizacją ówczesnych założeń projektowych. Powierzchnia Parku wzrosła tylko o około 250 ha (z 1890 do niespełna 2146 ha).

Wspólnie z prof. Januszem Bogdanowskim była autorką koncepcji ochrony krajobrazowej Wyżyny Krakowsko-Częstochowskiej. Warto dodać, że idea utworzenia Jurajskiego Parku Krajobrazowego zrodziła się jeszcze w latach czterdziestych XX wieku na Wydziale Architektury Politechniki Krakowskiej. Jej autorem i realizatorem był wspomniany prof. Zygmunt Novák. Opracowany przez prof. J. Bogdanowskiego i doc. M. Łuczyńską-Bruzdę projekt parków krajobrazowych południowej części Wyżyny stał się podstawą

¹⁰ *Raport o stanie budownictwa w Ojcowskim Parku Narodowym*, oprac. M. Łuczyńska-Bruzda, Kraków 1977.

¹¹ M. Łuczyńska-Bruzda, J. Partyka, *Ojcowski Park Narodowy – potrzeba poszerzenia granic*. Teka Komisji Urbanistyki i Architektury, T. 13: 1979 s. 73–80.

¹² Dziennik Ustaw RP 1997 nr 99, op. cit.

powołania w 1981 r. Zespołu Jurajskich Parków Krajobrazowych¹³. Utworzenie w latach 1980–1982 Zespołu Jurajskich Parków Krajobrazowych (ZJPK), w granicach województw: katowickiego, krakowskiego i częstochowskiego, było spełnieniem tej idei. Rolą ZJPK w części ówczesnego województwa krakowskiego było m.in. odciążenie Ojcowskiego Parku Narodowego przez urządzenie atrakcyjnie wyposażonych ośrodków turystycznych¹⁴.

Z dużym zaangażowaniem przygotowywała tzw. majowe sesje naukowe w ramach nowoutworzonej Sekcji Architektury Krajobrazu przy Komisji Urbanistyki i Architektury Oddziału PAN w Krakowie, była ich inicjatorką i główną organizatorką. Zaczęto je w 1973 roku w Ojcowie, w pierwszą rocznicę śmierci prof. Zygmunta Nováka. Część z nich poświęcano ochronie krajobrazu Ojcowskiego Parku Narodowego, zwłaszcza realizowane w kolejne rocznice utworzenia Parku (XX – 1976, XXV – 1981, XXXV – 1991, XL – 1996); niektóre z nich odbywały się w Ojcowie (1976, 1996). Miały one starannie przygotowany program merytoryczny, a streszczenia wygłaszanych referatów wydawano pod redakcją M. Łuczyńskiej-Bruzdy głównie w *Sprawozdaniach z Posiedzeń Komisji Naukowych PAN w Krakowie*¹⁵.

W latach 1979–1980 prof. Maria Łuczyńska-Bruzda dokonała podsumowania swojej pracy na stanowisku architekta Ojcowskiego Parku Narodowego z jednoczesną analizą skuteczności wspomnianego planu zagospodarowania przestrzennego¹⁶. To obszerne opracowanie pozwala z dużą dokładnością ocenić efektywność ochrony przyrody Parku w kategoriach przestrzennych. Według autorki, założenia planu zrealizowane zostały zaledwie w 50%. Najlepiej wypadła w nim realizacja ochrony strefowej. W planie zagospodarowania przestrzennego OPN proponowano wniesienie pewnych korekt granic Parku i wyznaczenie zasięgu jego otuliny (strefy ochronnej).

Pełniąc funkcje społecznego architekta Ojcowskiego Parku Narodowego często bywała w biurze OPN przygotowując wiele korespondencji i opinii związanych z ochroną krajobrazu Parku, uczestnicząc w posiedzenia Rady Naukowej OPN, spotkaniach

¹³ Uchwała nr 65 Rady Narodowej Miasta Krakowa z dnia 2 grudnia 1981 r. w sprawie ochrony Zespołu Jurajskich Parków Krajobrazowych w Województwie Miejskim Krakowskim („Dziennik Urzędowy Rady Narodowej Miasta Krakowa”, nr 14, poz. 76, s. 2–3). Na mocy tej uchwały (§ 1 pkt 1) utworzono zespół sześciu parków krajobrazowych: Bielańsko-Tyniecki, Rudniański, Tenczyński, „Dolinki Krakowskie”, Dłubniański i „Orlich Gniazd” o łącznej powierzchni 37 180 ha oraz strefę ochronną Ojcowskiego Parku Narodowego o powierzchni 7 000 ha (*Jurajskie Parki Krajobrazowe województwa krakowskiego*. Informator krajoznawczy, red. J. Partyka, Kraków 1990).

¹⁴ M. Łuczyńska-Bruzda Maria, *Jurajski Park Krajobrazowy strefą ochronną Ojcowskiego Parku Narodowego*, Chrońmy Przyrodę Ojczystą, R. 32: 1976, z. 1 s. 10–19.

¹⁵ Posiedzenie [Sekcji Architektury Krajobrazu] dnia 22 maja 1976 pod przewodnictwem dr arch. M. Łuczyńskiej-Bruzdy poświęcone Ojcowskiemu Parkowi Narodowemu w XX-lecie jego istnienia [13 referatów], „Sprawozdania z Posiedzeń Komisji Naukowych PAN”, Oddział w Krakowie, T. XX/1 styczeń-czerwiec 1976, s. 261–280; Sesja naukowa z okazji 25-lecia Ojcowskiego Parku Narodowego „Rola planów zagospodarowania przestrzennego w procesie ochrony parków narodowych”, Kraków 19 i 20 marca 1981 [red. M. Łuczyńska-Bruzda], wyd. Komisja Urbanistyki i Architektury Oddziału PAN w Krakowie, Sekcja Architektury Krajobrazu, Towarzystwo Urbanistów Polskich, Oddział w Krakowie, Kraków 1981, s. 1–47; Posiedzenie [Sekcji Architektury Krajobrazu] w dniu 16 maja 1991 pod przewodnictwem prof. J. Bogdanowskiego, poświęcone problemom Ojcowskiego Parku Narodowego w trzydziści pięć lat jego istnienia [26 referatów], „Sprawozdania z Posiedzeń Komisji Naukowych PAN”, Oddział w Krakowie, T. XXXV/1–2 styczeń-grudzień 1991 [wyd. 1993], s. 161–189; Posiedzenie [Sekcji Architektury Krajobrazu] dnia 20–21 maja 1996 pod przewodnictwem doc. M. Łuczyńskiej-Bruzdy poświęcone problemom ochrony krajobrazu Ojcowskiego Parku Narodowego w warunkach samorządności terytorialnej [w LX-lecie jego istnienia; wygłoszono 7 referatów], „Sprawozdania z Posiedzeń Komisji Naukowych PAN”, Oddział w Krakowie, T. XL/1 styczeń-czerwiec 1996 [wyd. 1997], s. 101–111.

¹⁶ M. Łuczyńska-Bruzda, *Skuteczność planowania przestrzennego Ojcowskiego Parku Narodowego*, Kraków 1981.

Ryc. 3. Rozmowa dr Marii Łuczyńskiej-Bruzdy z dyrektorem Ojcowskiego Parku Narodowego, mgr. inż. Marcelem Mełgesem (1917–1999) przed budynkiem Muzeum im. Prof. Władysława Szafera, ok. 1980 roku. Fot. J. Partyka

Fig. 3. Conversation between Dr. Maria Łuczyńska-Bruzda and the Director of Ojców National Park, M.Sc. Eng. Marcelin Mełges (1917–1999), in front of the Prof. Władysław Szafer Museum building, ca. 1980. Photo by J. Partyka

z władzami gmin i podejmując aktywną współpracę z kolejnymi dyrektorami Parku – Józefem Rojkowskim (1915–1985), Marcelem Mełgesem (1917–1999) i Andrzejem Szczoczarzem (1948–2023). Najdłużej, bo przez 16 lat, współpraca trwała z dyr. Mełgesem (ryc. 3), z którym w latach 1965–1981 wielokrotnie brała udział w ważnych spotkaniach w urzędach – wojewódzkim, powiatowym i gminnych. Ich głównym tematem były ciągłe dyskusje nad przygotowaniem kolejnej wersji planu zagospodarowania przestrzennego Parku, poszczególnych gmin, ochroną obszaru OPN i jego otoczenia przed ekspansją zabudowy. Pod koniec lat 70. XX wieku odbywała w Ojcowskim Parku Narodowym kilkumiesięczny staż naukowy związany z przygotowaniem rozprawy habilitacyjnej na temat wspomnianej skuteczności planowania przestrzennego OPN.

Na początku lat osiemdziesiątych, po zakończeniu społecznej funkcji architekta Parku, wprowadzała do tych zadań pracownika etatowego Ojcowskiego Parku Narodowego, swego ucznia mgr. inż. arch. Jarosława Żółciaka. W latach następnych uczestniczyła w różnych konferencjach naukowych w Ojcowie, a po raz ostatni w jubileuszu 50-lecia Ojcowskiego Parku Narodowego w październiku 2006 r. (ryc. 4, 5). Po jej śmierci rodzina Pani Profesor przekazała do zbiorów Parku jej portret, namalowany w 2001 roku przez Męża, prof. Jana Bruzdę (ryc. 6).

Ryc. 4. Rozmowa prof. Marii Łuczyńskiej-Bruzdy z mgr inż. Kazimierzem Bukowskim w budynku Muzeum im. Prof. Władysława Szafera, podczas jubileuszu 50-lecia OPN, 2006 rok. Fot. J. Partyka

Fig. 4. Conversation between Prof. Maria Łuczyńska-Bruzda and M.Sc. Eng. Kazimierz Bukowski in the Prof. Władysław Szafer Museum building during the 50th anniversary of ONP, 2006. Photo by J. Partyka

Ryc. 5. Prof. Maria Łuczyńska-Bruzda i dyrektor Ojcowskiego Parku Narodowego mgr inż. Rudolf Suchanek w budynku Ośrodka Edukacyjno-Dydaktycznego OPN podczas jubileuszu 50-lecia OPN, 2006 rok. Fot. J. Partyka

Fig. 5. Prof. Maria Łuczyńska-Bruzda and the Director of Ojców National Park, M.Sc. Eng. Rudolf Suchanek, in ONP Educational and Didactic Center building during the 50th anniversary of ONP, 2006. Photo by J. Partyka

Z Profesorem Marią Łuczyńską-Bruzdą zetknąłem się w październiku 1970 roku, a więc wkrótce po ukończeniu studiów geograficznych w Uniwersytecie Jagiellońskim i na początku mej pracy zawodowej w Ojcowskim Parku Narodowym. Pani Profesor (wówczas doktor inżynier architekt na stanowisku adiunkta Politechniki Krakowskiej) była już od ponad 14 lat związana z Parkiem jako społecznie pracujący architekt Parku. Dla mnie wówczas idea parków narodowych i krajobrazowych, zasady ich tworzenia, a zwłaszcza praktycznej ochrony wydawały się dosyć mgliste, mimo że studia uniwersyteckie kształtowały dosyć dobre teoretyczne podstawy do pracy w powołanej do tego instytucji, jaką jest dyrekcja parku narodowego z zespołem pracowników merytorycznych. Niemal cotygodniowe, „czwartkowe” wizyty u Pani Doktor, połączone z jej prelekcjami o tej formie ochrony przyrody i krajobrazu, zwłaszcza realizowanej przez dyrekcję parku narodowego, poszerzały moją wiedzę o zasadach funkcjonowania instytucji, z którą byłem związany zawodowo w latach 1970–2018. Dużą pomoc w tym samym czasie okazywał mi również mgr inż. Stanisław Smólski (1897–2002), były wojewódzki konserwator przyrody i członek Rady Parku w latach 1956–1968, zapoznając mnie głównie z historią ochrony doliny Prądnika i staraniami o utworzenie rezerwatu, a następnie parku narodowego na tym obszarze. Spotkania i rozmowy z tymi obydwojema wybitnymi osobami, wyjątkowo zasłużonymi na polu ochrony przyrody, ukształtowały na wiele lat moje spojrzenie na niełatwe problemy funkcjonowania instytucji jaką jest park narodowy.

Moja znajomość z Panią Profesor trwała niemal 50 lat, a bliższa współpraca w latach 1970–1995, zwłaszcza gdy była architektem Ojcowskiego Parku Narodowego, a potem członkiem jego rady naukowej. Miałem okazję wiele razy uczestniczyć w jej zespole

Ryc. 6. Portret Prof. Marii Łuczyńskiej-Bruzdy (1933–2025); polistyren, 46 × 50 cm, tempera, gwasz, polioctan. Malował Jan Bruzda (1930–2025), 2001

Fig. 6. Portrait of Prof. Maria Łuczyńska-Bruzda (1933–2025); polystyrene, 46 × 50 cm, tempera, gouache, polyvinyl acetate. Painted by Jan Bruzda (1930–2025), 2001

przy opracowaniu wspomnianej korekty granic Parku i zaprojektowaniu jego strefy ochronnej¹⁷.

W 1978 roku przygotowaliśmy wspólnie plan wpisu Doliny Prądnika na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO. Pełna dokumentacja przetłumaczona na język francuski została wysłana w czerwcu 1978 r. do ówczesnego Ministerstwa Leśnictwa i Przemysłu Drzewnego. Na tej liście nie znalazła się Dolina Prądnika, natomiast wpisano na nią w tym roku trzy inne obiekty z Polski, mianowicie historyczne centrum Krakowa, kopalnię soli w Wieliczce i Białowieski Park Narodowy¹⁸.

W późniejszych latach Panią Profesor spotykałem rzadziej, czasem wraz z mężem prof. Janem Bruzdą widywałem ją na procesjach Bożego Ciała w Rynku Głównym w Krakowie oraz na różnych sesjach naukowych. Po raz ostatni w dniu 24 października 2019 roku na konferencji „Aspekty konserwatorskie i ekologiczne w ochronie krajobrazu” i towarzyszącej wystawie organizowanej przez Politechnikę Krakowską. Spotkanie to

prezentowało dorobek trzech zasłużonych postaci dla polskiego krajobrazu i dziedzictwa kulturowego, mianowicie prof. Anny Mitkowskiej, prof. Marii Łuczyńskiej-Bruzdy i prof. Gerarda Ciołka (1909–1966)¹⁹. Ze względu na stan zdrowia Pani Profesor przybyła na to spotkanie wspomaganą przez swoją rodzinę. Dla mnie była to ostatnia z nią, niejako pożegnalna, krótka już rozmowa, w czasie której zachęcała mnie do dalszego interesowania się Ojcowskim Parkiem Narodowym zwłaszcza jego krajobrazem utrwalanym pędzlem i fotografią przez wielu mistrzów tej sztuki, m.in. takich jak działający swego czasu w Ojcowie fotograf Józef Rizza (1827–1900), którego mały albumik ojcowskich zdjęć przekazała mi swego czasu do moich zbiorów.

Pani Profesor Maria Łuczyńska-Bruzda była znakomitą przykładową pracowniłą nauki, dydaktyką i wychowawcą, niedoścignutym wzorem uczciwości i bezinteresowności. Wzbudzała szacunek i sympatię nie tylko w swym macierzystym Instytucie Architektury

¹⁷ J. Partyka, *Projekt strefy ochronnej Ojcowskiego Parku Narodowego*. „Parki Narodowe i Rezerwy Przyrody”, R. 8: 1980, t. 1 nr 1, s. 43–49.

¹⁸ Kolejną próbę wpisania Doliny Prądnika na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO podjęto w 2001 roku. Wniosek pt. *Dolina Prądnika. Krajobraz naturalny i kulturowy. Zabytek kultury Rzeczypospolitej Polskiej kierowany do wpisu na listę światowego dziedzictwa* został przygotowany przez zespół w składzie: J. Bogdanowski, R. Marcinek, O. Dyba, Z. Myczkowski, J. Partyka, A. Siwek, T. Śledzikowski, współpraca M. Kornecki, konsultanci: prof. dr hab. A. Tomaszewski i prof. dr hab. M. Łuczyńska-Bruzda. Warszawa 2001. Wniosek ten został oddalony, ze względu na wpisanie na tę listę w 2002 r. kilku obiektów drewnianej architektury sakralnej.

¹⁹ Anna Mitkowska, *Maria Łuczyńska-Bruzda, Gerard Ciołek. Katalog wystawy „Aspekty konserwatorskie i ekologiczne w ochronie krajobrazu, 24–25.10.2019 Kraków*, [red.] K. Hodor, Kraków 2019, s. 38.

Krajobrazu Wydziału Architektury Politechniki Krakowskiej, ale także w innych uczelniach Krakowa, w dyrekcjach parków narodowych i krajobrazowych, muzeach, służbach konserwatorskich, w Polskiej Akademii Nauk, w środowisku architektów i absolwentów swego Wydziału.

Jej wieloletnia społeczna praca architekta najmniejszego parku narodowego w Polsce, położonego w sąsiedztwie dużego miasta, w strefie silnej antropopresji ze strony ośrodków miejsko-przemysłowych, była jednocześnie próbą łagodzenia nierzadko trudnych sporów pomiędzy przyrodnikami i technikami, mimo prawnego prymatu ochrony przyrody – koniecznością rozważnego traktowania problemów natury i kultury. Idee porozumienia traktowała jako fundament twórczej i wielopłaszczyznowej działalności, której celem jest zachowanie, zrównoważony rozwój i przekazanie przyszłym pokoleniom najcenniejszej dla nas wartości, jaką jest ojczysty krajobraz. Formę budowy idei porozumienia wyrażała w wielu organizowanych konferencjach naukowych i dyskusjach o potrzebie ochrony krajobrazu.

Była mistrzynią dla wielu swoich uczniów otaczając ich niemal macierzyńską troską i opieką. Przede wszystkim w równym stopniu zawdzięczamy *Jej umiejętność badania i rozumienia krajobrazu* – napisał jeden z jej uczniów, prof. Zbigniew Myczkowski²⁰ – a zarazem *jego umiłowania jako jednego z największych Bożych Darów i drogowskazów*.

Nazwisko Pani Profesor Marii Łuczyńskiej-Bruzdy na trwale wpisało się w historię ochrony Doliny Prądnika, której stan zachowania tradycyjnego krajobrazu tak wiele zawdzięcza²¹. Swą nieugiętą postawą przyczyniła się do powstrzymania nadmiernej eksploatacji terenu, zwłaszcza jego zabudowy oraz degradacji walorów przyrodniczych i kulturowych. Na zawsze pozostanie wśród wybitnych osób zasłużonych w ochronie piękna „rajskiej” Doliny Prądnika – małego punktu na przyrodniczo-kulturowej mapie wielkiego świata.

PUBLIKACJE PROF. MARII ŁUCZYŃSKIEJ-BRUZDY DOTYCZĄCE OJCOWSKIEGO PARKU NARODOWEGO I JURAJSKIEGO KRAJOBRAZU

Bogdanowski Janusz, Łuczyńska-Bruzda Maria, *Jurajski Park Krajobrazowy*, Ziemia, R. 1965, s. 208–214.

Bogdanowski Janusz, Łuczyńska-Bruzda Maria, „*Architektura krajobrazu*” na Wydziale Architektury Politechniki Krakowskiej, Teka Komisji Urbanistyki i Architektury, T. 29: 1997, s. 155–169.

Łuczyńska-Bruzda Maria, *Wybrane zagadnienia z problematyki przestrzennej parków narodowych*. Czasopismo Techniczne, R. 1961 nr 5, s. 38–41.

Łuczyńska-Bruzda Maria, *Jurajski Park Krajobrazowy*, Przyroda Polska, R. 6, nr 10, 1962 s. 9.

Łuczyńska-Bruzda Maria, *Organizacja przestrzenna przedpola w Ojcowskim Parku Narodowym*, Czasopismo Techniczne, R. 1962, nr 1, s. 26–30.

Łuczyńska-Bruzda Maria, *Planowanie przestrzenne Ojcowskiego Parku Narodowego*, Architektura, R. 1963, nr 8, s. 298–300.

²⁰ [w:] Anna Miłkowska, *Maria Łuczyńska-Bruzda...*, op. cit. s. 38.

²¹ Szerzej o historii ochrony przyrody i krajobrazu Ojcowskiego Parku Narodowego, w tym także o udziale Marii Łuczyńskiej-Bruzdy w realizacji tych zadań, zob. artykuł J. Partyki i J. Barana, drukowany w piśmie „Prądnik” T. 31: 2021, s. 135–178.

- Łuczyńska-Bruzda Maria, *Ojcowski Park Narodowy ma zatwierdzony plan zagospodarowania przestrzennego*, Parki Narodowe, R. 2: 1964, nr 3/4, s. 32–34.
- Łuczyńska-Bruzda Maria, *Zagospodarowanie przestrzenne Ojcowskiego Parku Narodowego. Chrońmy Przyrodę Ojczystą*, R. 21: 1965, z. 6, s. 5–12.
- Łuczyńska-Bruzda Maria, *Parki narodowe a turystyka*, Ziemia, R. 1965 [wyd. 1966] s. 202–207.
- Łuczyńska-Bruzda Maria, *Znaczenie konfliktu w planowaniu przestrzennym parków narodowych*, Sprawozdania z Posiedzeń Komisji Urbanistyki i Architektury PAN, T. 10: 1966 styczeń–czerwiec, s. 346–348.
- Łuczyńska-Bruzda Maria, *Parki krajobrazowe Polski Południowej*, Czasopismo Techniczne, R.1967, nr 1, 3–8.
- Łuczyńska-Bruzda Maria, *Zagadnienie przedpola parków narodowych*, Sprawozdania z Posiedzeń Komisji Urbanistyki i Architektury PAN, T. 11: 1967, styczeń–czerwiec, s. 528–531.
- Łuczyńska-Bruzda Maria, *Wybrane metody planowania przestrzennego parków narodowych*, Teki Komisji Urbanistyki i Architektury, T. 2: 1968, s. 117–120.
- Łuczyńska-Bruzda Maria, *Charakterystyka przestrzenna parków narodowych w Polsce i wynikające z niej zadania planowania przestrzennego*, Ochrona Przyrody, R. 34: 1969, s. 7–65.
- Łuczyńska-Bruzda Maria, *Człowiek i architektura krajobrazu*. Echo Krakowa, nr 97(7667), z dnia 25–26 kwietnia 1970.
- Łuczyńska-Bruzda Maria, *Człowiek i architektura krajobrazu*, Echo Krakowa, nr 190(7760), z dnia 15–16 VIII 1970.
- Łuczyńska-Bruzda Maria, *Człowiek i architektura krajobrazu. Jeśli dziś nie ochronimy Parku Ojcowskiego jutro może być za późno*, Echo Krakowa, nr 97(7667) z dnia 25–26 kwietnia 1970, s. 3–4.
- Łuczyńska-Bruzda Maria, *Próby rozwiązania konfliktów w planach przestrzennego zagospodarowania parków narodowych*, Teki Komisji Urbanistyki i Architektury, T. 4: 1970, s. 115–128.
- Łuczyńska-Bruzda Maria, *Studium rekreacji i turystyki dla powiatu olkuskiego*, Architektura R. 1970, nr 12, s. 448–451.
- Łuczyńska-Bruzda Maria, *Problemy zagospodarowania przestrzennego parków narodowych w Polsce*, Biuletyn Ligi Ochrony Przyrody, R. 1971 nr 5, s. 5–8.
- Łuczyńska-Bruzda Maria, *Wkład Profesora Szafera w kształtowanie Ojcowskiego Parku Narodowego*, Sprawozdania z Posiedzeń Komisji Urbanistyki i Architektury PAN, T. 15: 1971, lipiec–grudzień, s. 520–521.
- Łuczyńska-Bruzda Maria, *Metody rozwiązywania konfliktów przestrzennych w parkach narodowych*, Sprawozdania z Posiedzeń Komisji Naukowych PAN, T. 18: 1974 [wyd. 1975], cz. 1, s. 286–287.
- Łuczyńska-Bruzda Maria, *Problemy budownictwa w parkach narodowych w Polsce*, Sprawozdania z Posiedzeń Komisji Naukowych PAN, T. 18: 1974 [wyd. 1975], cz.1, s. 296–297.
- Łuczyńska-Bruzda Maria, *Kształtowanie i ochrona krajobrazu województwa krakowskiego – koncepcja rozmieszczenia i organizacji parków krajobrazowych*, Sprawozdania z Posiedzeń Komisji Naukowych PAN, T. 18: 1974 [wyd. 1975], cz.1, s. 317–319.
- Łuczyńska-Bruzda Maria, *Jurajski Park Krajobrazowy strefą ochronną Ojcowskiego Parku Narodowego*, Chrońmy Przyrodę Ojczystą, R. 32: 1976, z. 1 s. 10–19.

- Łuczyńska-Bruzda Maria, *Model a realizacja zagospodarowania turystycznego na przykładzie Ojcowskiego Parku Narodowego*, Sprawozdania z Posiedzeń Komisji Naukowych PAN, T. 19: 1975, cz.1, [wyd. 1976], s. 264–265.
- Łuczyńska-Bruzda Maria, *Program ochrony i rozwoju Ojcowskiego Parku Narodowego. Potrzeba koordynacji działań*, Aura 1976, nr 8: 21–23.
- Łuczyńska-Bruzda Maria, *Architektura krajobrazu Ojcowskiego Parku Narodowego szkołą w kształtowaniu poglądów o środowisku życia*. Sprawozdania z Posiedzeń Komisji Naukowych PAN, Krak. T. 20/1, styczeń–czerwiec 1976 [wyd. 1977], s. 278–280.
- Łuczyńska-Bruzda Maria, *Wartości kulturowe Ojcowskiego Parku Narodowego. Analiza form, problem ich zachowania*, Teka Komisji Urbanistyki i Architektury, T. 12: 1978, s. 63–74. ryc. fot. bibliogr. sum.
- Łuczyńska-Bruzda Maria, *Jurajskie Parki Krajobrazowe. O krok od największych rejonów przemysłowych*, Echo Krakowa, R. 34: 1979, nr 25(10290) z dnia 2–3 lutego, s. 3.
- Łuczyńska-Bruzda Maria, *Jurajskie Parki Krajobrazowe. Od Bielani i Tyńca po Rabsztyn*, Echo Krakowa R. 34: 1979 nr 31(10296) z dnia 10–11 lutego, s. 3.
- Łuczyńska-Bruzda Maria, *Problemy rolno-osadnicze w Ojcowskim Parku Narodowym i w jego korygowanych granicach*, Sprawozdania z Posiedzeń Komisji Naukowych PAN, T. 22: 1978 [wyd. 1980], cz.1, s. 275–277.
- Łuczyńska-Bruzda Maria, *Skuteczność planowania przestrzennego Ojcowskiego Parku Narodowego*, wyd. Politechnika Krakowska im. Tadeusza Kościuszki, Kraków 1981.
- Łuczyńska-Bruzda Maria, *Skuteczność planowania przestrzennego parków narodowych na przykładzie Ojcowskiego Parku Narodowego*, [w:] *Sesja naukowa z okazji 25-lecia Ojcowskiego Parku Narodowego, Kraków 19 i 20 marca 1981 r.*, Kraków 1981, s. 42–45.
- Łuczyńska-Bruzda Maria, *Ochrona krajobrazu w Ojcowskim Parku Narodowym*, Teka Komisji Urbanistyki i Architektury, T. 17: 1983, s. 115–121.
- Łuczyńska-Bruzda Maria, *Zagrożenia parków narodowych w oczach planisty*, [w:] *Zagrożenie Parków Narodowych w Polsce*, red. K. Grodzińska, R. Olaczek, wyd. PWN, Warszawa 1985, s. 79–85 [głos w dyskusji, tamże, s. 111–12].
- Łuczyńska-Bruzda Maria, *Rola Rady Parku w kształtowaniu krajobrazu i planowaniu przestrzennym Ojcowskiego Parku Narodowego*, [w:] *Ojcowski Park Narodowy – wybrane problemy i zadania*, red. J. Partyka, Parki narodowe i Rezerваты Przyrody. 30-lecie Ojcowskiego Parku Narodowego. Wyd. Białowiecki Park Narodowy, Białowieża – Ojców 1987, s. 110–111.
- Łuczyńska-Bruzda Maria, *Tematyka prac zespołowych z lat 1980-1990, prezentowanych na okolicznościowej wystawie pt. „Wydział Architektury dla Ojcowskiego Parku Narodowego”*, Sprawozdania z Posiedzeń Komisji Naukowych PAN, T. 35: 1991 [wyd. 1993], cz. 1–2, s. 172–173.
- Łuczyńska-Bruzda Maria, *Podsumowanie obrad związanych z wystawą pt. „Wydział Architektury dla Ojcowskiego Parku Narodowego”*, Sprawozdania z Posiedzeń Komisji Naukowych PAN, T. 35: 1991 [wyd. 1993], cz. 1–2, s. 188–189.
- Łuczyńska-Bruzda Maria, *Zarys historii i idei Jurajskiego Parku Krajobrazowego*, Sprawozdania z Posiedzeń Komisji Naukowych PAN, T. 36: 1992 cz. 1–2 s. 159–161.
- Łuczyńska-Bruzda Maria, *Ochrona krajobrazu OPN w warunkach samorządności terytorialnej*, Materiały sesyjne. Wyd. Instytut Architektury Krajobrazu Politechniki Krakowskiej, Kraków 1996, s. 9–57 nlb. 8.
- Łuczyńska-Bruzda Maria, *Tematy oferowane dla dyrekcji i samorządów dotyczące rewolucji doliny Prądnika w dydaktyce i badaniach naukowych*, Sprawozdania z Posiedzeń Komisji Naukowych PAN, T. 40: 1996 cz. 1 styczeń–czerwiec [wyd. 1997], s. 110–111.

- Łuczyńska-Bruzda Maria, Bruzda Jan, *Zygmunt Novák (1897–1972) założyciel krakowskiej szkoły architektury krajobrazu*, [w:] *90-lecie Towarzystwa Urbanistów Polskich w Krakowie 1923–2013*, red. Barbara Zastawniak, Barbara Bartkiewicz, Wyd. Oddział TUP w Krakowie, Kraków 2013, s. 94–105.
- Łuczyńska-Bruzda Maria, Myczkowski Zbigniew, *Subregionalizacja cech budownictwa jako przyczynek do kontynuacji tradycji we współczesnej architekturze regionalnej (na przykładzie Jurajskich Parków Krajobrazowych)*, *Teka Komisji Urbanistyki i Architektury* T. 26: 1993–1994, s. 45–57.
- Łuczyńska-Bruzda Maria, Partyka Józef, *Ojcowski Park Narodowy – potrzeba poszerzenia granic*. *Teka Komisji Urbanistyki i Architektury*, T. 13: 1979 s. 73–80. ryc. przyp. sum. rez.
- Łuczyńska-Bruzda Maria, Twaróg Anna, Myczkowski Zbigniew, *Plan ochronny strefy ochronnej Ojcowskiego Parku Narodowego*. Sprawozdania z Posiedzeń Komisji Naukowych PAN, T. 37/1 Styczeń-czerwiec 1993 [wyd. 1994], s. 104–105.
- Ochrona krajobrazu OPN w warunkach samorządności terytorialnej, XXI majowa sesja naukowa, Ojców 20–21 maja 1996, Materiały sesyjne*, red. Maria Łuczyńska-Bruzda, Wyd. Instytut Architektury Krajobrazu Politechniki Krakowskiej, Kraków 1996, s. 9–57 nlb. 8.

OPRACOWANIA NIEPUBLIKOWANE

- Bogdanowski Janusz, Łuczyńska-Bruzda Maria, *Plan zagospodarowania przestrzennego Okręgu Ojców*. Plany 1:25 000 i opis. Maszynopis i mapy, Wydział Architektury PK, Kraków 1962.
- Bogdanowski Janusz, Łuczyńska-Bruzda Maria, *Okręg Ojców jako fragment jurajskiego obszaru chronionego* (Plan 1: 15 000 i opis). Archiwum Wojewódzkiej Rady Narodowej, Kraków 1963.
- Bogdanowski Janusz, Łuczyńska-Bruzda Maria, *Parki Krajobrazowe Polski Południowej*, Archiwum Wydziału Architektury Politechniki Krakowskiej, Kraków 1964.
- Bogdanowski Janusz, Łuczyńska-Bruzda Maria, *Projekt korekty granic OPN*, s. 71, tab. 4 + opinie i uzgodnienia, Kraków 1976–1977
- Łuczyńska-Bruzda Maria, *Plan zagospodarowania przestrzennego Ojcowskiego Parku Narodowego*, pod kier. Zygmunta Nováka. Plany 1:10000 i opis, Arch. Wydziału Architektury Politechniki Krakowskiej, Kraków 1959.
- Łuczyńska-Bruzda Maria, *Szkicowo-koncepcyjny projekt zagospodarowania przestrzennego Parku Zamkowego opracowanego w oparciu o plan ogólny Parku Narodowego*, Katedra Planowania Krajobrazu i Terenów Zielonych PK, Kraków 1961, maszyn. s. 5, ryc.
- Łuczyńska-Bruzda Maria, *Wytyczne przestrzenne do projektu zagospodarowania Parku Zamkowego obejmującego wnętrze reprezentacyjne pomiędzy Zamkiem a zespołem mieszkalnym przy starej drodze*, Katedra Planowania Krajobrazu i Terenów Zielonych PK, Kraków 1961, maszyn. s. 10.
- Łuczyńska-Bruzda Maria, *Projekt zagospodarowania otoczenia Bramy Krakowskiej*, Katedra Planowania Krajobrazu i Terenów Zielonych PK, Kraków 1965, maszyn. s. 4+19 ryc.
- Łuczyńska-Bruzda Maria, *Projekt ścieżki łącznikowej od głównego szlaku masowego do Parku Zamkowego w Ojcowie*, Katedra Planowania Krajobrazu i Terenów Zielonych PK, Kraków 1965, maszyn. 4 + 5 rys.
- Łuczyńska-Bruzda Maria, *Ścieżka turystyczna Złota Góra–Park Zamkowy. Wstępne użytkowanie. Opis projektu do ścieżki*, Kraków 1965, maszyn., s. 3 + plan.

- Łuczyńska-Bruzda Maria, Niewalda Waldemar, *Projekt zagospodarowania otoczenia Groty Łokietka*, Katedra Planowania Krajobrazu i Terenów Zielonych PK, Kraków 1965, maszyn. s. 5+11 ryc.
- Łuczyńska-Bruzda Maria, *Zagadnienie planowania przestrzennego parków narodowych w Polsce*. Maszynopis, Biblioteka Główna PK, Kraków 1966.
- Łuczyńska-Bruzda Maria, Dąbrowska-Budziło Krystyna, Klewar Zbigniew, *Wytyczne do zagospodarowania przestrzennego rejonu Pieskowej Skały w Ojcowskim Parku Narodowym*, Katedra Projektowania Osiedli i Terenów Zielonych PK, Kraków 1969, s. 18, ryc.
- Łuczyńska-Bruzda Maria, *Aktualizacja planu zagospodarowania przestrzennego Ojcowskiego Parku Narodowego* (Skala 1:10000). Maszynopis, Arch. dyrekcji OPN, Ojców 1969.
- Łuczyńska-Bruzda Maria, *Koncepcja rozmieszczenia zespołów etnograficznych w Ojcowskim Parku Narodowym* (Skala 1:10000), Maszynopis, Arch. dyrekcji OPN, Ojców 1969.
- Łuczyńska-Bruzda Maria, *Studium rekreacji i turystyki powiatu olkuskiego* (Skala 1:25000). Maszynopis, Arch. Urzędu Powiatowego w Olkuszu, Olkusz 1969.
- Łuczyńska-Bruzda Maria, *Wytyczne do zagospodarowania przestrzennego rejonu Pieskowej Skały* (Skala 1:2000). Maszynopis. Arch. dyrekcji OPN, Ojców 1969.
- Łuczyńska-Bruzda Maria, *Koncepcja przestrzenna Skansenu w Pieskowej Skale* (Skala 1:1000). Maszynopis, Arch. Kierownictwa Odbudowy Zamku Królewskiego Na Wawelu, Kraków 1970.
- Łuczyńska-Bruzda Maria, *Polska ochrona krajobrazu naturalnego i możliwość jego wykorzystania dla potrzeb rekreacji* (Mapa w skali 1:1000). Maszynopis, Arch. ZOP PAN, Kraków 1971.
- Łuczyńska-Bruzda Maria, *Wytyczne dla prac nad planem urządzeniowym gospodarstwa leśnego Ojcowskiego Parku Narodowego w zakresie ochrony i kształtowania krajobrazu*, Maszynopis, Biblioteka OPN, Ojców 1971.
- Łuczyńska-Bruzda Maria, *Uwagi dot. dokumentacji na oświetlenie Groty Łokietka oraz zagospodarowania jej otoczenia*, Kraków 1972, maszyn. s. 3.
- Łuczyńska-Bruzda Maria, *Studium z zakresu architektury krajobrazu*, [w:] *Rozmieszczenie przestrzenne i struktura leśnych pasów ochronnych wokół Ojcowskiego Parku Narodowego*, red. Kazimierz Zabierowski, Zakład Ochrony Przyrody PAN, Kraków 1974, maszyn. s. 30.
- Łuczyńska-Bruzda Maria, *Zagospodarowanie przestrzenne rejonu Murownia-Czajowice*, 1:5000. Ojcowski Park Narodowy, Kraków 1976, ryc.
- Łuczyńska-Bruzda Maria, *Raport o stanie budownictwa w Ojcowskim Parku Narodowym*, Instytut Urbanistyki i Planowania Przestrzennego PK, Kraków 1976–1977, maszyn. s. 66, ryc., tab., fot.
- Łuczyńska-Bruzda Maria, *Program prac niezbędnych do opracowania szczegółowego planu zagospodarowania przestrzennego Ojcowskiego Parku Narodowego*, Kraków 1978, maszyn. s. 4.
- Łuczyńska-Bruzda Maria, *Planowanie przestrzenne w Ojcowskim Parku Narodowym*, Wydział Architektury PK, Kraków 1980, maszyn.: teczka 1-tekst, s. 257+73, bibliogr.; teczka 2-plansze, ryc.; teczka 3-ryc.; teczka 4-aneksy, zał. s. 128, ryc.
- Łuczyńska-Bruzda Maria, *Szczegółowe wytyczne obowiązujące przy zagospodarowaniu przestrzennym i urządzaniu terenów w obszarze Ojcowskiego Parku Narodowego i jego strefy ochronnej w zakresie projektowania, uzgadniania i realizacji zamierzeń*, OPN, Ojców-Kraków 1981, maszyn. s. 69.

Professor Maria Łuczyńska-Bruzda (1933–2025)
– Distinguished Landscape Architect of the Prądnik Valley

On January 13, 2025, Professor Maria Łuczyńska-Bruzda passed away in Kraków. She was a distinguished specialist in urban planning, landscape architecture, and the spatial planning of protected areas, particularly national and landscape parks. From 1956 to 1981 she served, on a voluntary basis, as the architect of Ojców National Park. She authored the first spatial development plan in Poland and co-developed the concept for the system of landscape parks in southern Poland.

Professor Łuczyńska-Bruzda participated on numerous councils, commissions, and committees dedicated to nature and landscape protection. She was a long-standing member of the Scientific Council of Ojców National Park and served on the editorial board of the scientific journal *Prądnik*.

She authored approximately 50 publications concerning Ojców National Park, as well as numerous design studies, including a proposal to expand the park's boundaries. She will be remembered for her lasting contribution to the protection of the Prądnik Valley, where she played a key role in limiting excessive development and preventing the degradation of the area's natural and cultural heritage.